

Sprekersplein 3 december 2020

Onderwerp: Beleidsplan Armoede 2021 -2025.

Geachte aanwezigen, zoals u uit ons advies hebt kunnen opmaken is het thema **Armoede en Schuldhelpverlening** sociaal maatschappelijk een onderwerp dat ons als Adviesraad Sociaal Domein Gulpen-Witterm (ASD) zeer na aan het hart ligt.

Armoede en schulden grijpen in op het fundament van iemands leven. Langdurige armoede veroorzaakt stress en heeft heel vaak somberheid, eenzaamheid, laag zelfbeeld, depressie, (tijdelijke) achteruitgang van de intellectuele vermogens, met de nek aangekeken worden, etc. tot gevolg, waardoor mensen o.a. niet meer vooruit kunnen kijken en soms onverstandige beslissingen nemen. Daarnaast kampen burgers in armoede met allerlei andere psychosociale en gezondheidsproblemen, die leiden tot sociale uitsluiting, zoals wethouder Franssen in woorden van gelijke strekking terecht in zijn voorwoord vermeldt.

De Adviesraad voelt in die zin een grote verantwoordelijkheid als het erom gaat inwoners van Gulpen-Witterm die zich geconfronteerd zien met armoede of lage inkomsten een stem te geven. De ASD is voor deze burgers belangenbehartiger en hun spreekbuis en levert voor hen daarbij bijdragen aan de totstandkoming van nieuw beleid.

Het Beleidsplan ARMOEDE 2021 – 2025 Gulpen-Witterm, is een oproep om extra inspanningen te leveren om te voorkomen dat inwoners door armoede en schulden sociaal, psychisch en lichamelijk wegzakken. De uitdaging die voorligt is het bieden van perspectief. Durf en creativiteit van professionals, in het bijzonder consultants Sociale Zaken Maastricht – Heuvelland, die betrokken zijn bij de uitvoering van armoedebestrijding, zijn hierbij cruciaal. Wethouder Franssen gebruikt in dit beleidsplan het motto: **Armoede en schulden pakken we samen aan!** Met andere woorden: “AAN DE BAK”, zouden we als ASD zeggen.

Decennialang was ik als consultant en dus ervaringsdeskundige werkzaam in en bij de uitvoering van bijzondere bijstand. Momenteel ben ik ook als vrijwilliger actief binnen de ASD en is mij veelvuldig gebleken dat armoedebestrijding en/of de aanpak van schulden een omvangrijk probleem is. Ik heb in die langjarige periode geleerd dat je met je klanten mee moet knokken! Ook als actief vrijwilliger bij een charitatieve stichting met een Noodfonds blijf ik volop betrokken bij armoedebestrijding - inclusief het afleggen van huisbezoeken- en beschik ik over meer dan voldoende maatschappelijke antenne.

Door dit beleidsplan is er sprake van een gemeenschappelijke deler: mensen uit de armoede en schulden helpen. Zij zijn degenen die dagelijks tot aan hun enkels in het bluswater staan. Vaak is er sprake van multiproblematiek. Bijna elke cliënt sleurt een zware rugzak vol eigen specifieke problemen met zich mee. Het beleidsplan Armoede uit 2017, gebaseerd op de toenmalige koers inclusief besluiten binnen deze gemeente, werd raadsbreed onderschreven en komt middels het

beleidsplan Armoede 2021-2025 in een volgende fase. Gulpen-Wittem wil een gemeente zijn met een sociaal hart. Daarom moeten we nu in actie komen, "AAN DE BAK!".

Integrale oplossingen.

De uitdaging is om de probleemsituatie van de inwoners integraal te helpen oplossen. Het is niet makkelijk maar je moet zoveel mogelijk de oorzaken in de persoonlijke levenssfeer wegnemen. M.n. consulenten Sociale Zaken Maastricht – Heuvelland (SZMH) moeten tijd hebben om te luisteren, empathie te tonen en maatwerk te leveren. Want juist maatwerk biedt kansen! Consulenten moeten bij armoedebestrijding in mogelijkheden denken en niet in onmogelijkheden. Het wat ruimer durven interpreteren van de regels bij het leveren van maatwerk, kan nl. het verschil maken. Het durven kiezen voor een structurele oplossing, ook als dit iets meer tijd en soms ook geld vergt. Korte termijn-oplossingen dragen daar vaak niet toe bij is onze ervaring.

Tijdgebrek mag geen excuus zijn als er ook andere problemen spelen. Het toewerken naar effectieve oplossingen moet centraal staan. Als het nodig is om iemand bijna letterlijk aan de hand te nemen om bijvoorbeeld een telefoontje te plegen naar de Kredietbank of om te onderzoeken hoe hij of zij op een andere manier geholpen kan worden (b.v. contact leggen met Caritasfonds of Paus Franciscus stichting in onze gemeente), dan moet dat mogelijk zijn. Anders lukt het niet.

Problemen op financieel vlak, inclusief schulden, hebben grote psychische impact die kunnen leiden tot uitzichtloosheid, tot stress en verlamt mensen, mede ook doordat de omgeving hen vaak als minderwaardig ziet en behandelt. Mensen in armoede zijn constant bezig om (financieel) te overleven. Als je wasmachine je dan bijvoorbeeld in de steek laat, zie je het soms helemaal niet meer zitten. Juist dan moeten de consulenten AAN DE BAK, door samen aan de slag te gaan voor inwoners die het minder getroffen hebben.

Het leveren van maatwerk is hard nodig. De wetten die in het sociaal domein uitgevoerd worden zijn bedoeld om mensen te beschermen en waar nodig te ondersteunen. Omdat het onmogelijk is om alle situaties te vangen in algemeen geldende regels moet er maatwerk geleverd worden binnen de kaders van diezelfde wet- en regelgeving. Mijn praktijkervaring was en is nog steeds dat hier een wereld te winnen valt!

Dit beleidsplan is een oproep om mensen duurzaam te helpen, daar waar nodig. Een oproep die de ASD van harte ondersteunt. Duurzaam, dus geen pleisters plakken maar samen op zoek gaan naar een langdurige, veranderende oplossing.

Gulpen-Wittem wil iedereen, dus ook kinderen en vluchtelingen perspectief en bestaanszekerheid bieden. Armoede en schulden pakken we samen aan om op lokaal niveau tot een effectieve en innovatieve benadering te komen. Duurzaam sociaal en saamhorig! Door samen de schouders eronder te zetten en maatschappelijke betrokkenheid aan te boren kunnen we een sterkere impuls geven aan het voorkomen en bestrijden van Armoede en Schulden. Hierbij is de gemeente een van de partijen. Het dient een samenspel van hulpinstanties, maatschappelijk partners en individuele burgers en professionals te zijn.

Bijzondere bijstand.

Onder het hoofdstuk Participatiewet in dit beleidsplan Armoede 2021-2025 is opgenomen dat de wet onder andere de verstrekking van bijzondere bijstand regelt. De gemeente kan bijzondere bijstand verstrekken voor de noodzakelijke kosten die de inwoner zelf niet kan betalen. Bij de presentatie van de Raadsconferentie Sociaal Domein op 8 oktober 2020 werden ook cijfers getoond van o.m. gebruik bijzondere bijstand en minimaalregelingen 2020. Een tweetal data trokken daarbij onze bijzondere aandacht, t.w. de aanvragen maatschappelijke participatie (141) en de aanvragen bijzondere bijstand

(167). Bij de aanvragen bijzondere bijstand werd toegevoegd dat het voornamelijk juridische kosten betrof. (stand tot 8-10-20) Zover we dat kunnen inschatten met voornoemde informatie denken wij dat deze aanvragen bijzondere bijstand voornamelijk kosten betreffen als eigen bijdrage rechtsbijstand, alsmede kosten bewindvoering. Het zou verhelderend werken voor het totaalbeeld als ook andere kostensoorten b.v. kosten vervanging duurzame gebruiksgoederen (wasmachine/koelkast etc), inrichtingskosten, medische kosten, eigen bijdragen CAK etc. etc. in beeld zouden worden gebracht. Naar mening van de ASD zou een nadere verdieping daarbij zeker helpen.

In de geest van de wet.

Op basis van onze observaties in onze gemeenschap is het aanbevelenswaardig om nader onderzoek te doen naar de wijze waarop verzoeken voor bijzondere bijstand toegekend of afgewezen worden. Worden de verzoeken aan de “voordeur” (telefonisch of per mail) afgehouden óf wordt het verzoek in een persoonlijk gesprek nader besproken? Naar inzicht van de ASD zouden verzoeken niet aan de “voordeur” afgehouden moeten worden om wat voor reden dan ook. Een aanvraag wordt pas formeel als er een handtekening onder staat of als deze digitaal wordt ingediend. Met een gesprek schep je als consulent nog geen wettelijke verplichting. Van burgers vernemen we dat dit afhouden vaak beargumenteerd wordt met: “het betreft hier algemene kosten die iedereen moet betalen”. Of, “hiervoor moet gereserveerd worden” of “schulden inclusief aflossing zijn geen noodzakelijke kosten”. Anders geformuleerd: standaardantwoorden, waardoor niet naar de individuele situatie wordt gekeken. En dan zit je daar met een kapotte wasmachine en je handen in het haar, als mens in armoede.

Vanuit het perspectief van de burger (en dat van de ASD) zou een verzoek voor bijzondere bijstand altijd moeten leiden tot een formele aanvraag die individueel en middels maatwerk beoordeeld wordt. Zonder al te technisch of te specifiek te willen worden, is het goed om te weten dat bijzondere bijstand juist bedoeld is voor noodzakelijke kosten die de aanvrager zelf niet kan betalen. Dit is ongeacht de kostensoort. **De bijzondere bijstand is een wettelijke taak, gebaseerd op artikel 35 van de Participatiewet. Daarbij wordt uitgegaan van maatwerk.** O.m. het beoordelen of er sprake is van bijzondere omstandigheden en of de uitgaven noodzakelijk zijn. Er dient altijd een toetsing van de omstandigheden van het individuele geval plaats te vinden. Op de regeling kan altijd een beroep worden gedaan als de aanvrager aan de wettelijk voorgeschreven regels voldoet. De ASD onderschrijft (hoofdstuk 5.1 AANPAK: wat gaan we doen?) citaat: “meer mogelijkheden bieden voor maatwerk binnen de regelingen, passend bij de situatie”. Dit sluit naadloos aan bij de bedoeling van artikel 35 van de Participatiewet en bij de morele grondslag van handelen, zoals verwoord door de wethouder in zijn voorwoord.

Informatievoorziening

Het zou aanbevelenswaardig zijn om nader te kijken naar de wijze van informatievoorziening. Goede informatievoorziening en eenvoudige procedures helpen burgers om de onbekendheid met minimaalregelingen en bijzondere bijstand te verminderen. Ze moeten door de lokale overheid in de gelegenheid worden gesteld om laagdrempelig toegang te vinden tot sociale ondersteuning.

Armoedepercentage

In het beleidsplan wordt onder het hoofdstuk ARMOEDE in Gulpen – Wittem ook inzicht verschaft in het armoedepercentage. Citaat: “Gulpen – Wittem had in 2017 een armoede percentage van 4,2 %, ruim beneden het landelijk gemiddelde”. Zo op het eerste oog een “resultaat” dat er wezen mag. Bij een nadere bestudering van de cijfers in een breder perspectief (jaarrekening 2017; begroting 2018; begroting 2019) zijn er naar de mening van de ASD genoeg aanknopingspunten om nader op deze

data in te gaan. Als we kijken naar de kerngegevens Gulpen - Wittem begroting 2019 pag.11 en 12 zijn er een aantal zaken die te zijner tijd om een toelichting vragen.

Jaarrekening 2017 Begroting 2018 Begroting 2019

Sociale structuur			
Huishoudens met een laag inkomen	2.058	2.079	2.100
Een-ouder-huishoudens	336	336	336
Particulieren huishoudens	6.501	6.501	6.501
Personen in institutionele huishoudens	259	259	259
Eenpersoonshuishoudens	1.988	1.988	1.988
Minderen (m.i.v. 2006 geldt een nieuwe definitie)	130	130	130
Leerlingen (V)SO	124	124	124
Leerlingen VO	1.553	1.528	1.504
Economische structuur			
Aantal bedrijfsvestigingen	1.500	1.524	1.534
Gemiddeld aantal adressen per km ²	284	285	285
Lokaal klantenpotentieel	9.300	9.200	9.138
Regionaal klantenpotentieel	810	810	802
Bijstandontvangers (IOAW, IOAZ en WWB)	154	154	154

Pagina 11 van 168

Begroting 2019

Uitkeringsontvangers invaliditeit (militairen, WAJONG, WAO, WAZ en WIA)	824	824	824
Uitkeringsontvangers loon (Wsw, Wiw)	97	97	97

1. Als we bovenstaande gegevens vergelijken met de genoemde aantallen onder hoofdstuk 2.2. (Armoede in Gulpen-Wittem) van personen, minderjarige kinderen, gepensioneerden en zelfstandigen onder de armoedegrens is het niet helemaal duidelijk op welke manier die geplaatst moeten worden.
2. In het oog springend is ook dat de gepresenteerde cijfers onder hoofdstuk 2.2. Armoede in Gulpen-Wittem voor onze gemeente over de jaren heen vrijwel stabiel blijven. De landelijke trend ¹ over de afgelopen jaren geeft echter aan dat het armoedepercentage in de gemeenten daalde.

Op basis van deze observaties lijkt het de ASD een goed idee om op zoek te gaan naar de verhalen die achter deze data schuilgaan en op welke manier ze zich tot elkaar verhouden. Wellicht dat dit

¹ <https://digitaal.scp.nl/armoedeinkaat2019/waar-wonen-de-armen-in-nederland/>

meegenomen kan worden in de voorbereiding van de Raadsconferentie waarnaar in ons advies verwezen wordt.

In het licht van de huidige sociaaleconomische en sociaal-maatschappelijke ontwikkelingen adviseert de ASD om de uitvoering van het voorliggende beleidsplan armoede 2021-2025 met voorrang ter hand te nemen. Dat zou in onze ogen betekenen, dat zo spoedig mogelijk via MAATWERK een aanvraag bijzondere bijstand getoetst en beoordeeld zou moeten worden.

De ASD ziet in positieve zin uit naar de praktische uitwerking van dit beleidsplan. En als gevolg daarvan de geactualiseerde beleidsregels bijzondere bijstand gemeente Gulpen – Wittem zodra het beleidsplan armoede 2021 – 2025 definitief is vastgesteld. Ons lijkt dat van belang voor de uitvoering van de bijzondere bijstand door het team van SZMH. Op afroep is de ASD bereid zijn bijdrage te leveren. Voor zover bekend bij de ASD, dateren deze beleidsregels uit 2018 e.v. (kenmerk gemeente: G.17.04196).

Tot slot: bij dit beleidsplan draait het om de vraag of Gulpen – Wittem hem of haar de mogelijkheid biedt meer het leven te leven wat hij of zij wil leven! Dat is de vraag die leidend moet worden binnen het sociaal beleid in onze gemeente. Iedereen verdient perspectief, welbevinden en bestaanszekerheid. Duurzaam sociaal en saamhorig.

Samengevat zijn de volgende suggesties het overdenken waard:

1. Breng bij SZMH (sociale zaken Maastricht-Heuvelland) nadrukkelijk onder de aandacht dat verzoeken voor bijzondere bijstand niet aan de “voordeur” afgehouden worden;
2. Maak met SZMH duidelijke afspraken voor wat betreft de manier waarop ieder verzoek voor bijzondere bijstand leidt tot een formele aanvraag die individueel en middels maatwerk getoetst en beoordeeld wordt. Opmerking: SZMH moet conform de Participatiewet, artikel 35, zijn werkzaamheden uitvoeren. Op de regeling kan altijd een beroep worden gedaan als de aanvrager aan de wettelijk voorgeschreven regels voldoet, ongeacht de kostensoort.
3. Draag zorg voor geactualiseerde beleidsregels bijzondere bijstand Gulpen-Wittem zodra het beleidsplan Armoede 2021-2025 is vastgesteld.
4. Organiseer, conform het coalitieprogramma, in het 1^e kwartaal 2021 een raadsconferentie over de sociale-, psychische- en lichamelijke gevolgen van armoede, het armoedebeleid en de ontwikkelingen in de schuldhulpverlening.

Dank voor uw aandacht.

Nico Didden, namens de Adviesraad Sociaal Domein Gulpen – Wittem

3 december 2020.